

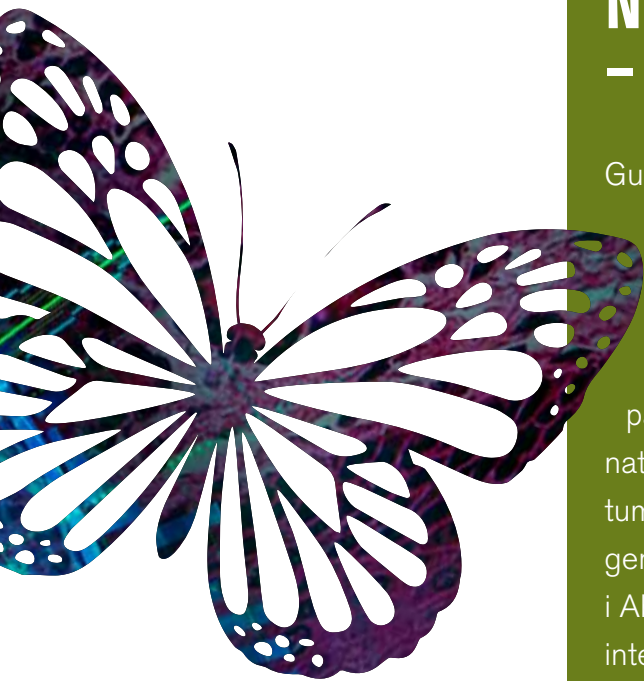

CENTRUM FÖR
NATURVÄGLEDNING

NATURVÄGLEDNING

– att dela med sig av kärlek till naturen

NATURVÄGLEDNING – kunskap, känsla, engagemang

Guidning, naturstigar, skyltar, guideböcker, appar och utställningar – naturvägledning kan se ut på många olika sätt. Alla handlar de om kommunikation som bidrar till kunskap om och känsla för naturen och kulturlandskapet.

Naturvägledning sker när en guide tar med deltagare på tur genom blommande ängsmarker i tid och rum i Ängsö nationalpark, när en besökare lyssnar på berättelsen om tumlarens liv i en audioguide vid Kullens fyrplats, när en familj ger sig ut längs en upptäckarstig för barn i fjällbjörkskogen i Abisko eller när besökare från Nederländerna tar del av en interaktiv utställning om livet i Kristianstads vattenrike. Naturvägledning bidrar till minnesvärda upplevelser och lärande och i bästa fall också till reflektion, engagemang och delaktighet.

Varför är naturvägledning viktigt?

Vi är alla en del av naturen och beroende av fungerande ekosystem, ren luft och vatten. Samtidigt lever de flesta alltmer distanserade från naturen på grund av urbanisering och minskad naturkontakt. När vår kontakt med naturen minskar och vår kunskap om och förmåga att se och förstå hur vi själva och allt hänger ihop i naturen försvagas, riskerar vi att viljan och förmågan att värna den också försvinner.

Det är därför relationen till naturen är så betydelsefull – och naturvägledning är en viktig väg till kunskap och förståelse.

Naturvägledning bjuder på naturupplevelser men också dialog och samtal om ekologiska samband. Om hur livet på jorden fungerar och om vår tids utmaningar som klimatförändringar, förlusten av arter och ohållbart nyttjande av naturresurser. Här kan naturvägledning bidra till eftertanke och inspirera till engagemang.

Naturvägledning ger också ökad tillgänglighet till natur- och kulturlandskapet, bidrar till folkhälsa, integration och hållbar naturturism. Bra naturvägledning lockar fler besökare och nya målgrupper till att upptäcka naturen.

Naturvägledarens roll

Naturvägledare hjälper människor att uppleva och utveckla sin känsla för och kunskap om naturen och kulturlandskapet. De är allt från ekoturismarrangörer och turledare i friluftslivet till de som möter besökare i ett naturum samt utomhuspedagoger som stöttar skolan. Alla brinner för att dela med sig av sitt intresse för och engagemang för naturen.

Naturvägledare kan vara verksamma i många sammanhang och ha olika roller – som guider, medupptäckare, inspiratörer eller samtalsledare.

De avslöjar landskapets gömda berättelser, levandegör platser, företeelser och idéer, provocerar tanken och bjuder på minnesvärda upplevelser.

Naturvägledare är också den som producerar och tar fram materialet till självguidande naturvägledning i form av till exempel skyltar, ljudguider, folddrar, filmer, på webben och i sociala medier.

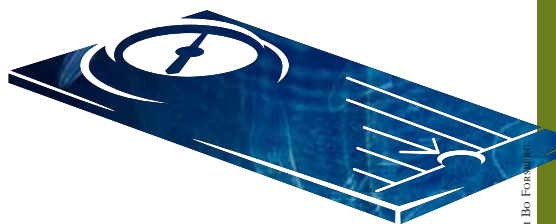

Foto: Jöac Henna, Privat, Lena Malastriök, privat och Bo Forsgren

Naturvägledare gör skillnad

Jenny Carlsson

Föreståndare naturum Tåkern

”Alla barn klarar inte av att sitta still på en stol inomhus. Men något händer när klassrummet flyttar ut i naturen, helt plötsligt sitter elever och räknar matte i lugn och ro under en gran.”

Ulrik Alm

Guide för naturguider

”Mycket kan ersättas – men aldrig en naturguide! [...] Helt enkelt därför att naturguidens miljö är som en icke permanent utställning, en ständigt skiftande installation, som engagerar en god naturguides samtliga sinnen i försöken att tolka.”

Hala Buraq,

Naturvägledare Naturskyddsföreningen Örebro län

”Allt handlar om nyfikenhet och trygghet. När jag flyttade hit tog jag med mig mina egna tankar och naturen är otrygg för kvinnor. Därför såg jag aldrig naturen. När jag började jobba för Naturskyddsföreningen och vara ute mer så kändes det som jag fick nya organ. Jag ser naturen. Jag kan träd. Jag kan spåra så jag vet vem som varit där.”

Niklas Cserhalmi

Musiechef, Arbetets museum, Norrköping

”Alla landskap bär på historier som är värda att lyssna till. Använd berättelserna som ett sätt att väcka intresse för landskapen och öka därmed viljan att bevara och utveckla deras kvaliteter. Ställ frågor till landskapet!”

Anders Andrae

Tillgänglighetskonsult Stockholm

”Det spelar ingen roll hur tillgängliga naturområdena är om folk ändå inte kan komma dit. Många med funktionsvariationer kan inte eller vågar inte ge sig ut själva. Att ge sig ut i grupp ger trygghet. Guidens roll är jätteviktig här.”

Vad är bra naturvägledning?

”Bildning är
det som är kvar
när vi glömt bort
allt vi lärt oss.”

Ellen Key

Bra naturvägledning kan se ut på många sätt. I grunden finns nästan alltid en smittande entusiasm inför och kärlek till naturen och kulturlandskapet. Med detta kommer man långt. Men vill du vara säker på att bidra till att också de du bjuder in till din naturvägledning ska utveckla egna, varaktiga relationer till naturen, så krävs ett större arbete. I det ingår planering och förberedelser, kunskap om dem som deltar och ett tankearbete kring vad du vill uppnå med din naturvägledning. Hur ska du välja att uttrycka dig: genom att guida, göra en audioguide, en utställning eller något helt annat? Det kräver också utvärdering, uppföljning och reflektion för att säkerställa att du uppnår dina mål och fortsätter utveckla det du gör.

Att arbeta systematiskt på detta sätt ger naturvägledning som är relevant för besökaren, organiserad på ett sätt som gör den tillgänglig och stimulerar till egna tankar och reflektioner. Den inspirerar besökaren till aktivt engagemang och delaktighet.

Som tur är finns beprövade metoder och verktyg att ta hjälp av, baserade på forskning och erfarenheter. Naturvägledning kan delas in i bemannad och obemannad. Guidning är den vanligaste metoden för bemannad naturvägledning. Obemannad är till exempel utställningar, stigar med naturvägledningsskyltar och audioguides. Naturvägledning i mobilen eller på nätet räknas också hit.. Här presenterar vi några exempel.

Foto: KATHIN JOSIS HAMMARLUND

Naturguidning i Söderåsens nationalpark.

Foto: Ewa Sandberg

Naturvägledning i praktiken

Upptäckarplatser i Abisko

I Abisko nationalpark finns nio upptäckarplatser. Genom att titta i rören fokuseras din uppmärksamhet på fenomenen i landskapet som det fågelrika deltat vid Torne träsk, bergarterna i Abiskojokkens kanjon, det klara vattnet där strömstaren dyker, stugan där Selma Lagerlöf bodde en gång eller den blå himlen – den är ofta det i Abisko. På en skylt vid kikaren får du veta mer om det du ser och vad det betyder.

En av upptäckarplatserna i Abisko nationalpark.

FOTO: EVA SANDBERG

Fjärilsstigen i Uppsala

Fjärilsstigen i utkanten av Uppsala, anlagd av besökscentret Biotopia, är ett bra exempel på en självguidande stig med inslag av förinspelad naturvägledning. På fyra punkter längs stigen kan man bli guidad i mobilen av fjärilsexperten Bo Söderström. Mobilguiden kan användas även inne i skogen tack vare ett lokalt wifi-nätverk vid respektive punkt.

Karin Lindström, Biotopia, tillhör de som guidar på plats vid vissa tillfällen. Här med hjälp av en folder med fjärilsexperten Bo Söderströms egna bilder.

FOTO: ANDRÉAS ÅRSJELL

Naturum

Sveriges 33 naturum arbetar brett med naturvägledning i alla former, både utomhus och inomhus: utställningar, guidade turer, natur- och kulturstigar, programverksamhet, utomhuspedagogik, digitala metoder med mera. Mötet med besökaren står alltid i fokus och naturum vänder sig till en bred allmänhet, inte minst barn och unga. Naturum fungerar som en port till naturen och är belägna i anslutning till attraktiva naturområden, från nationalparker till tätortsnära natur.

Övernattning i en kolarkoja, ett av många spännande exempel på svensk naturturism.

FOTO: MIKAELA LARIN

Naturturism

Naturturismen är en växande bransch i Sverige. Naturupplevelser som paketeras med resa, mat och boende blir allt mer intressant. Att möta en naturvägledare som bidrar till ett relationsskapande till platsen, dess värden och berättelser värderas ofta högt av kunderna och gör upplevelsen unik. När naturen skapar inkomster för lokala företag ökar också sannolikheten att fler engagerar sig för att bevara naturen.

I naturum kan du få uppleva hur världen låter för en älg.

FOTO: EVA SNOSBERG

Vägledning på andra språk

Naturvägledare som kan både svenska och sitt, eller sina, hemspråk fungerar som brobyggare mellan det svenska samhället och nyanlända grupper. Den nya kulturen, naturen och samhället blir mer förståeliga tack vare att det finns personer som kan vägleda på deras hemspråk. Här har ett gäng med både ”nya och gamla” svenskar i Uppsalaområdet fått en helgkurs i naturvägledning av Naturskyddsföreningen i Örebro län.

Helgkurs i naturvägledning för en grupp i Uppsala.

FOTO: KATRIN JONAS HANMARLUND

SLU Centrum för naturvägledning –samverkan och kvalitet

SLU Centrum för naturvägledning är en kompetensresurs, en mötesplats och ett utvecklingsnav för alla som underlättar för människor att uppleva och utveckla sin känsla för och kunskap om naturen och kulturlandskapet.

På CNV arbetar vi med metodutveckling i syfte att hjälpa naturvägledare att utföra sitt arbete med stor professionalitet. Genom att omvärldsbevaka, söka efter goda exempel, driva utvecklingsprojekt samt delta i forskning och samverkan samlar CNV kunskap och erfarenheter, som vi delar med landets naturvägledare. Vi erbjuder till exempel:

- universitetsutbildningar
- seminarier och workshops
- webinarier
- publikationer
- rådgivning
- nyhetsbrev och –mejl
- uppdragsutbildningar
- nätverk
- kanaler på webben och i sociala medier

CNV finns på Institutionen för stad och land vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Vi arbetar främst på uppdrag av samt är en del av samarbetet mellan Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och SLU.

Kontakta oss!
cnv@slu.se
www.slu.se/cnv

Vill du utveckla din kompetens kring naturvägledning, få rådgivning eller veta mer om vad CNV arbetar med och hur? Välkommen att kontakta oss!

På vår webbplats hittar du artiklar, publikationer och annat användbart material som kan fungera som stöd för utveckling av naturvägledning.

Nordiska kollegor träffas på Skövskolen i Danmark.

Samverkan

CNV samarbetar med till exempel Utenavet, Naturens år, Interpret Europe, Föreningen för utbildningsnorm för naturguider (FUN), Svenskt friluftsliv, Naturturismföretagen, Naturhistoriska museers samverkansorganisation (NAMSA) och Nordiska samverkansgruppen för naturvägledning.

Glada deltagare i Certified Interpretive Guide-kurs på Ultuna.

Kvalitetssäkring

CNV stöttar kvalitetssäkring av naturvägledning genom till exempel vårt arbete med den nationella utbildningsnormen för och certifieringen av naturguider. Vi deltar också i den europeiska organisationen Interpret Europes arbete med kvalitetssäkring av guider i natur och kulturarvsmiljöer.

SLU Centrum för naturvägledning, CNV
Box 7012 ▪ 750 07 UPPSALA
Besöksadress: Ulls väg 27
Telefon: 018 - 67 10 00
cnv@slu.se | www.slu.se/cnv